

Είναι η Γεωργία θύμα της Ρωσίας;

Του Πάνου Νικολόπουλου

Ειδικού Επιστήμονα Νομικής Αθηνών

Η πρόσφατη σύρραξη Ρωσίας-Γεωργίας έδωσε αφορμή για ποικίλους προβληματισμούς και αναλύσεις γύρω από τις αρχές του διεθνούς δικαίου, τα γεωπολιτικά παιχνίδια, τις ενεργειακές στρατηγικές και τελικά την απάντηση για το ποια παγκόσμια δύναμη έχει το πάνω χέρι στην περιοχή του Καυκάσου.

Για να κατασταλάξουμε σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα πρέπει να εξετάσουμε τα πράγματα από τον καιρό της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης. Με την ανεξαρτητοποίησή των διαφόρων πρώην σοβιετικών δημοκρατιών ήρθε στην επιφάνεια μία ισχυρή απέχθεια των λαών τους απέναντι στους Ρώσους. Έσπευσαν να αναζητήσουν προστασία από τις ΗΠΑ, οι οποίες τους την πρόσφεραν ευχαρίστως επιθυμώντας να περικυκλώσουν τη Ρωσία, να της αφαιρέσουν τον έλεγχο των ενεργειακών αποθεμάτων της περιοχής και να την παρεμποδίσουν να ξαναγίνει υπολογίσιμος αντίπαλος στο γεωπολιτικό πεδίο. Οι νεόκοποι πολιτικοί των καινούργιων αυτών κρατών και ιδίως της Γεωργίας και της Ουκρανίας, πίστεψαν ότι, επιλέγοντας μία αντιρωσική και φιλοαμερικάνιση στρατηγική, θα αποκτήσουν αποτρεπτική δύναμη ικανή να αντιταχθεί στις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις και ταυτόχρονα θα έχουν στρατιωτική και διπλωματική κάλυψη από τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ. Στο πλαίσιο μάλιστα της στρατηγικής τους αυτής πρόσφεραν στις αμερικάνικες εταιρίες τον έλεγχο των ενεργειακών αποθεμάτων τους με ευνοϊκούς γι αυτές όρους και τα εδάφη τους για την κατασκευή αγωγών, που θα παρακάμπτουν τη Ρωσία.

Οι σχεδιασμοί αυτοί εν τούτοις των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών δεν αποδείχθηκαν ρεαλιστικοί. Μπορεί η Ρωσία αρχικά να βρέθηκε στο έλεος της μαφίας, που εκμεταλλεύτηκε τη διάλυση του παλαιού καθεστώτος, με την άνοδο όμως του Πούτιν στην εξουσία

ανέκαμψε σταδιακά, ενεργοποίησε πλήρως τη στρατιωτική ισχύ της, βελτίωσε σημαντικά τους δείκτες της οικονομίας της και ξεκίνησε μία εκστρατεία αξιοποίησης των ενεργειακών αποθεμάτων της, καλλιεργώντας ιδιαίτερα τις διπλωματικές της σχέσεις με τα ισχυρότερα ευρωπαϊκά κράτη. Μπορεί η Ρωσία να μη φημίζεται για το εύρος της δημοκρατίας της, αλλά δε πρέπει να ξεχνάμε ότι πρόκειται για έναν λαό που στερείται δημοκρατικής κουλτούρας δυτικού τύπου {Σολζενίτσιν, *Comment réaménager notre Russie?* (Πώς να ανασυγκροτήσουμε τη Ρωσία μας) Fayard 1990, σ. 71}, αφού επί αιώνες έζησε υπό την τσαρική απολυταρχία, από την οποία πέρασε κατευθείαν στο ολοκληρωτικό καθεστώς του υπαρκτού σοσιαλισμού και από εκεί σε μία ρευστή κατάσταση αναρχίας και τρομοκρατίας. Ούτε η ποιότητα της δημοκρατίας της Γεωργίας όμως είναι αξιολήλυτη, όπως αποδείχθηκε από τις καταγγελίες διεθνών παρατηρητών για νοθεία στις εκλογικές διαδικασίες των ετών 2003 και 2007.

Με δεδομένη λοιπόν την επανάκαμψη της Ρωσίας από θέση ισχύος στην παγκόσμια σκακιέρα, η εξέλιξη του ολιγοήμερου ρωσογεωργιανού πολέμου θα έπρεπε να είναι αναμενόμενη. Οι περιοχές της Νότιας Οσετίας και Αμπχαζίας είχε καθορισθεί κατά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης να ενταχθούν στη Γεωργία, αλλά οι κάτοικοί τους δεν το αποδέχθηκαν και έτσι παρέμειναν σε καθεστώς αυτονομίας με την παρουσία ρωσικών ειρηνευτικών δυνάμεων. Ο φιλόδοξος γεωργιανός πρόεδρος Σακασβίλι, έχοντας αποκτήσει έναν σύγχρονο στρατό εξοπλισμένο από τις ΗΠΑ και εκπαιδευμένο από αμερικανούς αξιωματικούς, καλλιέργησε μέσα του την έωλη αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να επικρατήσει στρατιωτικά επί της Ρωσίας του Πούτιν. Επιχείρησε λοιπόν να καταλάβει τις περιοχές της Αμπχαζίας και Νότιας Οσετίας την ημέρα έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά οι δυνάμεις του υπέστησαν συντριβή μέσα σε λίγες μέρες. Αποδείχθηκε έτσι ότι η υπεροχή των ΗΠΑ έναντι της Ρωσίας στον στρατιωτικό τομέα δεν είναι δεδομένη. Επιβεβαιώθηκε εξάλλου ότι δεν είναι καθόλου εύκολο να αφαιρεθεί από τους Ρώσους ο έλεγχος της περιοχής του Καυκάσου. Απεναντίας, όσο οι Ρώσοι νιώθουν ότι επιχειρείται η περικύκλωσή τους από το ΝΑΤΟ με την εισδοχή σ' αυτό γειτονικών της χωρών και την τοποθέτηση πυραυλικών συστημάτων, τόσο εξωθείται

να αντιδράσει δυναμικά για να προλάβει τη δημιουργία τετελεσμένων στην περιοχή. Οπότε και η αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Νότιας Οσετίας και της Αμπαχαζίας θα έπρεπε να θεωρείται πλέον αναμενόμενη.

Μετά τις πρόσφατες εξελίξεις οι γειτονικές με τη Ρωσία χώρες και ιδιαίτερα η Γεωργία και η Ουκρανία, θα πρέπει να έχουν πάρει ένα σαφέστατο μήνυμα. Παρά τις διακηρύξεις τους οι ΗΠΑ δεν πρόκειται να εμπλακούν σε πολεμικές επιχειρήσεις στη γειτονιά της Ρωσίας και δεν έχουν την πολυτέλεια να ανοίξουν νέες πληγές τύπου Αφγανιστάν και Ιράκ, ούτε πολύ περισσότερο να διακινδυνεύσουν την έναρξη ενός παγκοσμίου πολέμου. Από τη σκοπιά αυτή αποδεικνύεται πόση βαρύτητα είχε η αντίδραση των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών στην προσπάθεια των ΗΠΑ να προωθήσουν την ένταξη της Ουκρανίας και της Γεωργίας στο ΝΑΤΟ. Παράλληλα καταδείχθηκε περίτρανα ότι οι γειτονικές με τη Ρωσία χώρες, όσο σύγχρονο εξοπλισμό και εκπαίδευση κι αν διαθέτουν οι ένοπλες δυνάμεις τους με τη βοήθεια των ΗΠΑ, δεν είναι σε θέση να αναχαιτίσουν τις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις, οι οποίες απεναντίας μπορούν ταχύτητα να εισβάλουν στην εδαφική τους επικράτεια.

Οι διαπιστώσεις αυτές οδηγούν σε μία στρατηγικής σημασίας επισήμανση. Ίσως οι χώρες σαν την Ουκρανία, τη Γεωργία και τις λοιπές χώρες του Καυκάσου, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι στα εδάφη τους κατοικούν πολλοί ρώσοι, θα πρέπει να εγκαταλείψουν τις φρούδες ελπίδες τους ότι θα αντιταχθούν στη Ρωσία με τη στήριξη των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ και να επανεξετάσουν τις σχέσεις τους με τη Ρωσία ως σχέσεις περίπου αναγκαστικής συνοδοιπορίας με αμοιβαίο όφελος στον οικονομικό και ενεργειακό τομέα, στο πλαίσιο της οποίας θα μπορέσουν να διευθετήσουν και τυχόν ζητήματα εδαφικών διεκδικήσεων και μειονοτήτων. Ιδιαίτερα δε για το τρίγωνο Ρωσία-Ουκρανία-Γεωργία μία σημαντική παράμετρος που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί είναι η κοινή πνευματική και πολιτιστική κληρονομία της Ορθοδοξίας.

Εξαιρετικά ενδιαφέρων τέλος υπήρξε και ο ρόλος που διαδραμάτισε η Ευρωπαϊκή Ένωση υπό τη Γαλλική προεδρία. Δεν

αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο να επιτυγχάνεται η διακοπή του πυρός σε μία πολεμική σύρραξη και μάλιστα σε περιοχή πολύ μακρινή από τον κορμό των ευρωπαϊκών κρατών με την αποδοχή από τους εμπόλεμους σχεδίου συμφωνίας επεξεργασμένου από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεν έλειψαν βέβαια και πάλι οι αντιδράσεις της γνωστής φιλοατλαντικής ομάδας, οι οποίες όμως δεν έφθασαν μέχρι του σημείου να ακυρώσουν τη διπλωματική πρωτοβουλία. Ταυτόχρονα αναδείχθηκε με οξύτερο τρόπο η αναγκαιότητα να εξελιχθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση σε παγκόσμια δύναμη, που θα διαδραματίζει εξισορροπητικό ρόλο μεταξύ των ΗΠΑ, της Ρωσίας και της Κίνας, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ότι θα αποκτήσει αυτοδύναμη στρατιωτική υποδομή. Η γεωπολιτική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως παγκόσμιας δύναμης θα έχει νόημα εφόσον απορρέει από την κοινή κληρονομιά της δημοκρατίας, του νομικού πολιτισμού, στο πλαίσιο του οποίου διαπλάσθηκαν οι κοινά παραδεκτές αρχές του διεθνούς δικαίου και του ανθρωπισμού.